

פאר מקדושים

פגיונים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת פקודי תשפ"ה

ראשון הוא לכם לחדשי השנה. (פרשת החודש)

שמעתי בשם הגר"א זצוק"ל, ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, כי הנה בעלמא אסור להתענות בראש חודש (עין שר"ע א"ח סימן תיח), ובראש חודש ניסן שבו מתו נדב ואביהוא מותר להתענות (שם סימן תקפ). ולהיפך בכל חודש ניסן אסור להתענות (שם סימן תכט).

ועל זה נאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, כלומר החודש הזה שהוא חודש ניסן, יש לו דין של ראש חודש שאסור להתענות בו. אבל ראשון הוא לכם לחדשי השנה, ליום הראשון בחודש זה יש דין של ימי חודש רגיל, ומותר להתענות בו.

(המאור הגדול בשם משכנות ישראל)

אלה פקודי המשכן משכן העדות. (לח כא)

בילקוט ראובני הביא בשם המגלה עמוקות (אופן עג), שמשנה רצה ליתן חשבון ונשכח ממנו האלף ושבע מאות שעשה ויום לעמודים, עד שבא אליו נשמת רבי עקיבא וזכר ע"ש. ובכן 'אלה פקודי המשכן משכן העדות' בגימטריא (עם התיבות) 'שבא אליו נשמת רבי עקיבא'.

(נחלת עזריאל (הוראדנא תקע"ז) לרבי פנחס אב"ד ווענגראבי)

כל הזהב העשוי למלאכה. (לח כד)

פירש הרב הגדול מוה"ר וידאל צרפתי ז"ל כל הזהב העשוי והנברא בעולם, לא היה אלא בעבור מלאכת המשכן, וכמו שאמרו רז"ל (ב"ר טז ב) לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל ביהמ"ק וכו', וכן עצי שיטים עומדים, שעמדו בעולם לזה התכלית.*

(חומת אנך להחיד"א)

*יש לציין מה שהביא בספר ליקוטי חבר בן חיים חלק ד' לרבי חזקיהו פייבל פלוט ז"ל מתלמידי מרן החתם סופר ז"ל בפסוק כל כסף הכלים (במדבר ז פה) וז"ל, סיפר מרן זצוק"ל כי בימי הקיסר קארלוס הששי הוצרך המלכות לזהב לטבוע בו מטבעות זהב, וצוה על הממונה על גנוזי הקיסר שיבחר זהב מבית גנזיו אשר אין לו זכרון בספר הזכרונות מאין בא, ונתן לבית המטבע שני קערות זהב, ולקח שר המטבע אחת מהנה, ורצה לטבוע ממנו מטבעות דוקאטין, והיה הזהב [שהיו רגילין להשתמש בו בשביל] הדוקאטין עשר מעלות אחורנית נגד הזהב הזה, והחל לתת סיגים לתוכו ולא היה יכול להורידו על מדרגת הדוקאטין, והגיד זאת לקיסר, וחפשו בספר הזכרונות ונמצא כי הקערות היו מבית מקדשינו בעוה"ר, ואחת מהנה הוחזרה למקומה.

וככה תאכלו אותו, מתניכם חגורים ונעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם. (יב, יא)

וצ"ב לאיזה צורך הזהירים דוקא על שלושה דברים הללו. וביאר הגאון רבי מאיר מנאראל זצ"ל עפ"י מה דאיתא (ברכות סב:) לא יכנס אדם בהר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו שהוא אזור. וידוע דבשעת אכילת פסח מצרים היו ישראל במקום המקדש, כדא' בתרגום יונתן עה"פ ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט, ד) וטענינת יתכון וכו' לאתר בי מקדשא למיעבד תמן פסחא. וכיון דאכילת הפסח היה על מקום המקדש, הוי אמינא לאסור להם ג' מלבושים אלו, קמ"ל דמותרין בשביל חפזון.

(טללי אורות, לובלין תרצ"ו)

כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי. (יב, טו) שמעתי בשם גדול אחד ושמו מהר"ר מאיר זצ"ל ליישב היפוך הכתוב, דהול"ל כי כל אוכל חמץ מיום הראשון עד יום ה' ונכרתה. ואמר שבזה גרמזו דברי חז"ל בשבת (קית:) כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו, וכ"ש למי שנתחייב כרת בשביל חמץ שהשבת יכולה היא שתרחם. וע"כ כתיב ונכרתה מיום הראשון עד יום שביעי, שהכרת אינו רק עד יום השביעי של שבוע, אבל בשמירת שבת כבר יכופר עונו. [וכע"ז כתב הט"ז באו"ח סי' רמב].

ויד"נ הרב המאה"ג הצדיק מוה"ר יעקב סנידערס מאמשטרדם וכעת רב לעדת קודש בעיר ראבא אשר באונגארן הוסיף, דלכן כתבה התורה כן בכרת ראשונה שהזכירה, כדי לגלות על כל הכריתות שיתכפרו בשבת, [והגם שנזכר כבר כרת במילה, מ"מ השבת לא ניתנה אז עדיין].

(יסוד אהל מועד (פרסבורג תרל"ז) לרבי אברהם ביק)

פנינת הדף היומי

מהיכא בעית למישראל המוציא וכו', א"ל מהיכא דקרים בישולא. (סנהדרין קב:)

פ"י מהיכא שהקדים לאפות. (רש"י)

אמרו רבותינו ז"ל כל המקיים מצות חלה כאלו ביטל ע"ז, ופירש הרב קרבן שבת (דירנפורט תניא) להדרשן רבי בצלאל מסלוצק ז"ל, כי הנה ציוה הוא ית' על חלה ראשית עריסותכם וגו', וכן תרומה ובכורים, להורות כי הוא ית' ראשון, לאפוקי הטועים שהעולם קדמון, ולכן המקיים מצות חלה להורות כי הוא ית' ראשון, מבטל ע"ז. ושם הביא משם הרב תורת חיים (קראקא שצ"ד) בפרק חלק, דזה הטעם דמברכין המוציא מהיכא דקרים בישולא. ובזה יובן ששאל לו רב אשי למה עבדתם ע"ז.

(דבש לפי להחיד"א, מע' ח אות ח)

ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים. (לט כה)

כתב בעל עקידת יצחק ז"ל, שהפעמונים היו בתוך הרמונים, כדי להורות שאין להשמיע קול אלא דברי שבח האנשים ומהטובות שבהן, כעין הרמון שדרשו ז"ל (מגילה ו.) שאפילו ריקנין שבישראל מלאים מצות כרימון, ולא ישמיעו קול בדברי גנאי ולשון הרע.

(תורת העולה להרמ"א (פראג ש"ל) ח"ב פרק מ)

רבי יצחק עראמה ז"ל בעל עקידת יצחק

נולד בספרד בסביבות שנת ק"פ לאביו רבי משה עראמה ז"ל, באראגון שבמזרח ספרד, אחותו הייתה אמו של החסיד יעב"ץ, (וי"א שהחסיד יעב"ץ היה גיסו).

נדד יחד עם אחיו רבי יעקב לשיבת הגאון רבי יצחק קנפנטון ז"ל בעל 'דרכי הגמרא' לעיר סמורה בספרד, ובהמשך פתח בה ישיבה. ישיבתו שהתקיימה במקביל לישיבתו של רבי יצחק קנפנטון ותלמידו הרב שמואל ואלנסי, היתה בסגנון לימוד מיוחד, שבידל אותה מהישיבה הגדולה בעיר, ובקשר קרוב שהיה בין הרב לתלמידים ובינם לבין עצמם.

בתקופת מגוריו בעיר ברגה החל בכתיבת מהדורה ראשונה של חיבורו "עקידת יצחק", שהן הדרשות שהתבקש לדרוש בשבתות. מאז התחילה גם הקשר שלו עם הגאון רבי יצחק אברבנאל ז"ל שהתגורר אז בטולדו, והם שלחו זה לזה דברי תורה, ורבי יצחק אברבנאל גם תמך בו למחייתו.

בקרב השכבה המשכילה של יהודי אראגון היה נהוג באותה עת, לשמוע בשבתות דרשות של מלומדים נוצריים, שביארו פרשיות התורה לפי עקרונות פילוסופיים. רבי יצחק טרח לבטל את הנהוג הזה, וכמשקל נגד עסק בעצמו באמירת דרשות מסוג זה, שהתבססו על חיבורו עקידת יצחק. בערך בשנת ר"מ עבר לעיר קלטיוו ובה ישב וכתב עד לגירוש ספרד.

בתקופת המגורים בקלטיוו נישאו ילדיו, בתו נעמה נישאה לתלמידו רבי שלמה, עמו למד לפני כן בין היתר את ספר משלי, אך החתן נפטר בחודש הראשון לנישואין, ולזכרו חיבר רבי יצחק את הפירוש "יד אבשלום" על משלי.

גם הבן הצעיר רבי מאיר, נישא בתקופה זו לבתו של ר' שלמה אטורטוש מעשירי סרגוסה ועבר לגור בסרגוסה. כשגורשו היהודים מספרד בשנת רנ"ב, יצא עם בנו רבי מאיר לאיטליה, שהייתה היעד המרכזי של מגורשי אראגון, וכרבים אחרים הגיעו לנאפולי, אך מחלות שונות שהחמירו בנדודי הגירוש גרמו למגפה בקרב המגורשים, ובלחץ תושבי העיר נאלצו המגורשים לשבת בביתם מחוץ לעיר, ובתקופה זו נפטר לבית עולמו (כשנת רנ"ד). תאריך הפטירה המדויק ומקום הקבורה אינם ידועים.

